

Sygn. akt V CSK 127/21

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku M. S.
przy uczestnictwie G. L. i B. W. Ł.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 sierpnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki B. W. Ł.
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 24 listopada 2020 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od B. W. Ł. na rzecz M. S. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki B. W. Ł. od postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 24 listopada 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z dnia 15 kwietnia 2021 r., I CSK 34/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć charakter uniwersalny, co oznacza, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych, podobnych spraw. Chodzi przy tym o problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i

także w związku z podstawą prawną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienia SN: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13 oraz z dnia 3 lutego 2012 r., I UK 271/11). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07; z dnia 9 lutego 2011 r., III SK 41/10; z dnia 15 kwietnia 2021 r., I CSK 728/20).

Występowania istotnego zagadnienia prawnego skarżąca upatruje w konieczności udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy dopuszczalne jest posłużenie się dowodem z opinii biegłego grafologa dla ustalenia treści nieczytelnego dokumentu przedstawionego w postępowaniu sądowym jako testament holograficzny.

Zagadnienie prawne sformułowane przez uczestniczkę nie spełnia wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przeprowadzono analizy orzecznictwa i poglądów doktryny zakresie objętym zagadnieniem prawnym. Argumentacja skarżącej nie wykazuje, że w sprawie ujawniło się zagadnienia wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa.

Przede wszystkim jednak sformułowane przez skarżącą zagadnienie nie ma charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz jest osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i jest pytaniem w tej właśnie sprawie. Trzeba zauważyć, że w judykaturze Sądu Najwyższego wielokrotnie zajmowano się już charakterem opinii biegłego sądowego oraz przydatnością tego dowodu dla rozstrzygnięcia postępowania. Jednakże ponownego zasygnalizowania wymaga, że dowód z opinii biegłego sądowego ma charakter szczególny, gdyż zasadniczo nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ich ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Do dokonywania wszelkich ustaleń w procesie powołany

jest sąd, a nie biegły (zob. np. wyrok SN z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 254/14). To strony powinny wykazywać fakty, z których wywodzą skutki prawne, a zadaniem biegłego jest naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego w toku procesu i udostępnionego materiału dowodowego (zob. wyrok SN z dnia 11 lipca 1969 r., I CR 140/69, OSNCP 1970, nr 5, poz. 85). Opinia biegłego podlega ocenie sądu stosownie do reguł określonych w art. 233 § 1 k.p.c. i w ramach tej oceny sąd ustosunkowuje się do mocy przekonywującej rozumowania biegłego i logicznej poprawności wyciągniętych przez niego wniosków. Co istotne, sąd nie może oprzeć swego ustalenia wyłącznie na podstawie konkluzji opinii biegłego, lecz powinien sprawdzić poprawność poszczególnych elementów składających się na trafność jej wniosków końcowych (zob. wyrok SN z dnia 3 listopada 1976 r., IV CR 481/76, OSNCP 1977, nr 5-6, poz. 102).

Z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych natomiast jednoznacznie wynika, że zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd drugiej instancji uznały słuszność wniosków płynących z opinii biegłego sądowego grafologa o autentyczności testamentu spadkodawcy i jego treści. Zgodnie z art. 949 § 1 i 2 k.c. spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą, przy czym brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu własnoręcznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów. Sam charakter pisma spadkodawcy, który utrudnia odczytanie treści testamentu, nie skutkuje jego nieważnością czy niemożnością przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie, co prawidłowo uczyniły Sądy *meriti*, oceniając całokształt materiału dowodowego (w tym opinię biegłego sądowego).

Skarżąca nie zdołała przedstawić żadnego dowodu na okoliczność słuszności swoich twierdzeń o nieautentyczności testamentu i jego treści. Brak jest zatem podstaw do negowania opinii biegłego sądowego na etapie postępowania kasacyjnego, skoro ten dowód został prawidłowo przeprowadzony. Sąd Najwyższy nie jest bowiem sądem trzeciej instancji, a sądem prawa. Tymczasem zaprezentowane przez uczestniczkę zagadnienie prawne zmierza do

zakwestionowania wniosków płynących z opinii biegłego sądowego i stanowi polemikę z ustaleniami poczynionymi przez Sądy *meriti*, co na obecnym etapie jest niedopuszczalne.

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. np. postanowienia SN: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z dnia 15 kwietnia 2021 r. IV CSK 34/21).

Skarżąca podniosła potrzebę wykładni art. 949 i 948 k.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i art. 254 § 1 i 1¹ k.p.c. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie została jednak wykazana przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., a więc, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (zob. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08). Dla wykazania, że wskazana przesłanka wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wystąpiła, konieczne jest przedstawienie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09). Ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej skarżąca powinna ponadto wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie SN z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12).

O art. 949 k.c., w kontekście dowodu z opinii biegłego sądowego, była mowa powyżej. Jednocześnie, mając na uwadze art. 948 § 1 i 2 k.c., zgodnie z którym testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze

urzeczywistnienie woli spadkodawcy, a jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść, Sądy obu instancji szeroko opisały z jakich przyczyn uznały taką, a nie inną wolę zmarłego. W istocie, w skardze kasacyjnej nie chodzi o wykładnię przepisów, ale o zakwestionowanie możliwości odczytania treści testamentu przy udziale biegłego sądowego i zakwestionowanie woli zmarłego.

Zauważenia także wymaga, że powyżej wskazane przesłanki mają charakter rozłączny. Istotne zagadnienie prawne nie może być jednocześnie przedmiotem rozbieżnej wykładni w orzecznictwie bądź wypowiedziach doktryny. Istotne zagadnienie prawne, podlegające rozstrzygnięciu przez Sąd Najwyższy, z założenia powinno charakteryzować się „nowością” (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13; z dnia 30 września 2014 r., III SK 2/14). Czym innym jest potrzeba dokonania wykładni przepisów, a więc właściwego ich rozumienia. Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika, że skarżący obie te przesłanki potraktował zamiennie (dotyczą tak naprawdę tej samej kwestii), co jest oczywiście nieprawidłowe.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 6 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).